

PREGÓ

Bon dia

Estic content de poder estar amb tots vostès per celebrar la Festa Major de Castell del Remei 2023, i molt agraït a la família Cusiné-Gonzalez Antó per convidar-me a fer i llegir el pregó d'enguany.

Un pregó que en fa una especial il·lusió perquè em permet parlar-vos d'alguns aspectes que relacionen estretament el Castell del Remei amb la meva vida professional y personal.

Començaré doncs, en un ordre segurament invertit respecte de la cadena de producció o el procés de creació, tant se val, per fer referència primer a la relació estreta que sempre ha existit entre l'art i el vi, especialment quan tots dos resten l'un llest per a ser admirat i l'altre dins l'ampolla, a punt per a ser consumit, per a ser degustat. Ambdós artefactes estan units pel fet de ser el resultat de la creació, entesa aquesta com la capacitat de l'home per fer, per gaudir, per enriquir l'esperit i millorar el nostre entorn, la nostra vida en definitiva. En el cas de l'art podem dir que és una activitat humana que es vertebrava al voltant de l'expressió creativa d'idees, conceptes, però també i sobretot, d'emocions. Per això, sovint l'art apel·la als sentits, a la percepció de formes, textures i materials, cercant la resposta emocional de l'espectador a través de la combinació d'elements fonamentalment visuals, però també auditius i tàctils, tal i com l'art contemporani ha posat de manifest darrerament. Aquest conjunt d'elements permeten interioritzar d'una manera més intensa i aclaparadora el sentit més profund d'allò expressat per l'autor o l'autora per part de l'espectador, en connexió amb el nostre temps i en funció del nostre bagatge personal.

De manera semblant, el vi troba la seva màxima expressió quan, des de la seva condició de fruit de la terra i l'aigua i de producte de l'alquímia, es capaç de dur-nos i transportar-nos a un món de sensacions associades a instants viscuts o imaginaris. Deia Ralph Waldo Emerson, escriptor nordamericà, que el vi és la poesia de la terra, i no s'equivocava. Els seus versos s'escriuen amb les lletres de les diferents varietats de raim, de la seva acidesa i corpulència, dels tanins, del retrogust, dels seus sabors residuals i les seves propietats olfactivas, en una cerca elaborada d'equilibri i complexitat. Aquest aspecte físic, aquestes propietats corporals, únicament abasten una part del misteri del vi i la seva cultura. Perquè el vi, igual que l'art, té la capacitat de portar l'home i la dona a l'alegria del seu ser. Vull dir que, al voltant de l'acte de beure vi, s'acumulen segles d'experiència humana en relació a la quotidianitat, al seu dia a dia, en una relació simbiòtica amb el temps de la taula, de la conversa, de la desimboltura, de la desinhibició del pensament.

Ho assenyalava prou bé Josep Pla quan escrivia que: "el que el vi ha fet per crear coses de qualitat, per produir espurnes d'intel·ligència, per afinar el sentits i el gust, per evitar el ridícul, per suscitar l'amor, per enriquir la comprensió, per avivar la vida de

l'esperit, per fomentar la bondat, per enriquir la sensibilitat, és inenarrable per la seva mateixa desorbitada extensió. El vi constitueix un element inseparable de la vida”.

Certament, aquesta relació conceptual entre el vi i l'art ha estat motiu de nombrosos punts d'encontre. El vi, com a element cultural i símbol, ha estat una font constant d'inspiració per a artistes de diferents èpoques i disciplines. Llarga és la tradició d'aquesta fixació de l'art pel vi, des de les vaixelles de ceràmica, els mosaics, les pintures i frescos de grecs i romans, passant pels manuscrits il·luminats per monjos, per tapissos i multitud d'exemples de la representació del vi en vitralls, frescos eclesiàstics i monacals, escultures i pintures d'època romànica i gòtica, fins a arribar als grans pintors del segle d'or espanyol, com Diego Velázquez amb el seu quadre "Els Borratxos" (també coneguda com "Baco" o "Els bebedors"), o posteriorment amb Goya amb la seva pintura "La verema" o la plèiade de pintors i artistes de l'impressionisme internacional, com Manet, Renoir, Degas o Toulouse-Latrec.

Per no anar tan lluny podem citar també aquell art relacionat amb la història del propi Castell del Remei, parlar del retrat d'Ignasi Girona, propietari de la finca, fet per Federico de Madrazo, un dels grans pintors del segle XIX espanyol, que va ser director del Museu del Prado el 1860. Va ser un pintor aclamat per la seva obra de cèlebre retratista de nombrosos membres de l'alta societat espanyola. D'una manera més prosaica, els vins del Castell del Remei, han estat protagonistes del cartell publicitari firmat per Carlos Vázquez Ubeda (1869-1944), pintor, il·lustrador i cartellista castellà que s'instal·là a Barcelona i que incorporà amb moltes de les seves obres els treballs i productes del camp. I finalment, farà referència a Josep Obiols Palau, pintor que va fer la decoració del santuari del Castell del Remei i protagonista de l'exposició "Josep Obiols, un noucentista al Castell del Remei" que podeu veure aquests dies i que ha comptat amb la col·laboració del Museu que dirigeixo, el MORERA, Museu d'Art Modern i Contemporani de Lleida. Josep Obiols es conegut per la seva obra noucentista inspirada amb un model d'art sobri i mesurat, d'inspiració clàssica i mediterrània, i famós pel seu cartell, aquell que mostra un nen que porta una carpeta sota el braç i una cartera a l'esquena i pregunta "Ja sou de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana?", que ha esdevingut l'obra més coneguda de l'artista i una de les imatges més emblemàtiques del noucentisme català. Però el Josep Obiols que ens ocupa avui és el pintor muralista que va realitzar les pintures del santuari del Castell del Remei entre els anys 1953-1954, temple de planta de creu llatina dissenyat per l'arquitecte Antoni Fisas Planas a començament dels anys cinquanta. No m'estendre en aquesta obra, que tots vosaltres coneixeu abastament, però sí remarcarem que en tota la decoració mural, a banda de tota la iconografia religiosa pròpia de la devoció professada a l'advocació de la Verge del Remei, es fa referència a l'ofertament per part dels pagesos fidels de llurs collites dels fruits de la terra a la verge: oliveres (per l'oli), raïm (per la verema i el vi), blat (pel pa), conreus que incorpora la finca de la família Girona, gràcies a la riquesa aportada pel regadiu del Canal d'Urgell.

Permeteu-me ara, però, que canviï de registre i faci una aproximació més personal. I és que en la construcció d'aquest santuari va participar, amb el seu treball de mà d'obra, el meu oncle, Rosendo Guitart Bergadà, germà de la meva mare Rosa Guitart, avui aquí

present. El meu oncle també va formar part, com a trompetista, de la banda de músics formada per membres de la colònia agrícola del Castell del Remei, colònia de la qual en voldria parlar avui també. Com en molts dels treballs d'època antiga i moderna, darrere dels autors i signants de les obres artístiques, s'amaga sovint el treball callat i desconegut de moltes persones; en aquest cas, d'operaris i jornalers, que van fer de la vinya i el seu conreu el centre de la seva vida personal i comunitària, persones que sovint no figuren en els llibres d'història.

La colònia agrícola de Castell del Remei, seguint les dades proporcionades pel cronista Jaume Mateu Giral, es remunta a l'any 1872, acollint-se per part dels seus propietaris, aleshores Ignasi Girona Agrafel, a les disposicions governamentals de foment de l'agricultura i de la població rural. Els avantatges de constituir la colònia eren prou atractius com per estimular el desenvolupament d'aquesta iniciativa. Les vicissituds de la finca, la història de la nissaga dels Girona, el seu projecte empresarial, les innovacions tecnològiques i les diferents línies de negoci, han estat ja recollides i explicades, especialment per Lluïsa Pla, en el seu treball i llibre "Els Girona. La gran burgesia catalana del segle XIX", escriptora amb la que vaig coincidir a la Universitat de Lleida, compartint aules i professors de la llicenciatura d'Història.

M'interessa avui, però, esmentar els records personals transmesos per la meua mare quan parla de la seva joventut i la seva estada a la colònia agrícola del Castell, entre els anys 1942 i 1953 aproximadament, després d'estar per un breu període de temps a la colònia de les cases de Barbens. La colònia de Castell del Remei es nodria de persones procedents de La Fuliola, El Tarròs, Boldú, Castellserà, Penelles, Bellcaire, Linyola, Vallverd, Barbens, Ivars i altres poblacions més llunyanes, com en el cas de la família de la meua mare, Verdú. Pobles que formen part del meu imaginari infantil en sentir la mare parlar d'aquells temps, i que conformen els itineraris de la seva bicicleta, mitjà de transport per excel·lència aleshores. La parcel·la de Cal Mitjana on vivia, acollia una part de la colònia i era conformada per un llarg carrer, avui malauradament mig endorrocada, en el qual s'aliniaven en línia recta unes vuit cases a la manera del que avui es podrien reconèixer com a cases unifamiliars a les afores de les poblacions. Disposaven de llum, aigua i un petit hort que complementaven amb un corral per a la cria del porc, gallines i conills per al consum propi i per a la seva venda en mercats de proximitat, normalment a Mollerusa, que els hi servia per a complementar la modesta economia familiar. Uns avantatges que, de retruc, comportaven baixos sous per al seus residents. La mà d'obra que cobria les necessitats de la finca esdevenia una estreta comunitat de veïns on s'alternaven en les dates assenyalades en el calendari, les trobades a l'hivern, arrecerats en els estables del bestiar, entre bales de palla i l'alè de les mules, i a l'estiu a l'ombra dels dos grans oms, on es comentaven les hores del dia i on les dones jugaven a cartes per matar les estones mortes.

En aquesta comunitat cadascun dels seus membres acomplia una funció incardinada per a que els sistemes planificats de conreu funcionessin amb una mínima eficiència i donessin compliment als objectius dels amos de la finca. El meu avi, per exemple, se'n ocupava de subministrar amb el seu carro, tirat per mules, el gasoil als tractors que conreaven la finca. Dos dels germans de la meua mare treballaven també en les feines

del camp i un altre, com ja he dit, va treballar de mà d'obra al santuari. La meva mare, per la seva edat, anava a escola, que regentaven les germanes dominiques de l'Anunciata a l'edifici construït en un terreny pròxim al Castell, a iniciativa de la família Girona, preocupats per l'educació i formació dels seus treballadors i treballadores. Seguint el model de les escoles Ménagère de Bèlgica per a noies del camp, allí va aprendre, a més de la formació religiosa, eines formatives per al sosteniment de la casa, i el sistema Corte Martí, un sistema de patronatge, tall i confecció, basat en l'aplicació directa de les mesures del cos independentment de la forma i la proporció, de manera que, un mateix patró era vàlid per a totes les talles. Les noies alternaven aquest formació amb les feines de suport a les cases i la verema estacional del raïm, a jornal, i les primeres feines rutinàries d'etiquetat. Cal recordar que el Castell del Remei va ser una de les primeres empreses a introduir al mercat el vi embotellat amb marca pròpia. I això va suposar el seu etiquetatge, primer manual, com recorda la mare, amb taules àmplies on s'estenien i encolaven les etiquetes que després embolcarien les ampolles i, més tard, amb la mecanització que va anar expulsant la mà d'obra, amb procediments d'etiquetatge automatitzats.

Aquestes memòries fragmentades, que caldria recuperar amb la màxima profunditat abans que es perdin, ens recorden i assenyalen que darrere dels projectes empresarials i de les economies agràries, existeix un component humà que conforma un temps, un país, una manera d'ésser en definitiva. Josep Vallverdú ens recordava fa uns anys que tothom subratllava, amb raó, la importància històrica de la família Girona en el progrés, increment i modernització del Castell del Remei. Però, sisplau, no oblidem que això va ser possible també gràcies a la feina desenvolupada pel conjunt de persones, treballadors i treballadores, que amb el seu esforç i tenacitat van fer possible la visió i projecció del projecte empresarial del Castell del Remei.

Certament, els temps avancen i la Festa Major, que la direcció actual de la finca ha recuperat com un element històric de cohesió i alhora de projecció del nou Castell del Remei, ens permet recordar com la tradició i el record dels passats pot ser un element fonamental per impulsar, des de l'arrelament al territori i la memòria, el seu projecte modern de projecció empresarial, cultural i social arreu.

Per això, permeteu-me des de l'al·lusió personal i íntima, però també des de la consciència de l'esdevenir històric, desitjar-vos a tots vosaltres, una animada festa, una bona salut i llarga vida, sempre acompanyada d'un bon vi.

Gràcies a tots.